

POSUDEK OPONENTA PÍSEMNÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Název práce: *Eduard Borovanský*
Autor/ka práce: Petra Žikovská, MgA.
Studijní program: Taneční umění/Taneční věda
Typ studijního programu: doktorský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Jako hlavní cíl disertační práce označila Petra Žikovská „analyzovat význam Eduarda Borovanského pro vývoj australského baletního umění v širších souvislostech“, a to na základě studia pramenů, literatury a vzpomínek současníků (Úvod, s. 9). Konečná podoba práce poskytuje obsáhlý přehled o Borovanského umělecké činnosti před příchodem do Austrálie a během jeho aktivity v nové domovině, zasazený do kontextu dobového baletního dění (zejména souvisejícího s dědictvím souboru Sergeje Ďagileva a s ním spřízněných souborů a umělců). Toto umělecké dění je nahlíženo prizmatem Borovanského tanečních aktivit v Čechách, v souboru Anny Pavlovové a v souboru Les Ballets Russes de Monte Carlo (a jeho „derivátech“). Jeho podíl na formování baletu v Austrálii je zasazen do kontextu vývoje baletu jako takového, jsou identifikovány další formativní počiny a osobnosti. Obraz kulturní situace australské společnosti je stručný a analýza vnitřních souvislostí s Borovanského činností, např. s konkrétními choreografiemi s australskou tematikou, nejde do větší hloubky. Jako celek je práce spíš popisná, faktografická než analytická, svůj cíl však naplňuje.

Aktuálnost tématu a relevance zvolené metodologie:

Osobnost a umělecká činnost tanečníka, choreografa a baletního mistra českého původu Eduarda Borovanského dosud nebyla českou baletní historiografií podrobněji pojednána; vědělo se o něm, ale bez podrobností a celkového přehledu. Borovanský přitom spolu se svými generačními souputníky Sašou Machovem a Ivo Váňou-Psotou patřil k umělcům, kteří v českém baletu reprezentovali baletní modernu a kteří svou činností přesáhli hranice českého prostředí a zanechali stopu i v mezinárodním baletním světě. Monografická práce věnovaná tomuto umělci tak zaplňuje podstatnou mezeru v našem historickém poznání. Aktuálnost tématu podtrhuje fakt, že doktorandka ještě měla i možnost pořídit rozhovory s některými australskými pamětníky Borovanského, jeho školy a souboru.

Práce má podobu historiografického textu, který je strukturován především chronologicky, soustřeďuje se na uspořádání shromážděných faktů do souvislých „vyprávění“, což je víceméně adekvátní skutečnosti, že jde v českém prostředí o první text věnovaný tomuto tématu. Autorka zařadila i některé více analyticky zaměřené podkapitoly, v nichž se např. snažila o charakteristiku Borovanského jako tanečníka či choreografa. Pojetí práce jako historiografického textu však není

teoreticky ukotveno v nějakém specifickém přístupu, v teoreticky formulovaném úhlu pohledu, soustředění na specifické otázky apod.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Především z hlediska faktografického obsahu, využití literatury a pramenných zdrojů představuje disertační práce Petry Žikovské významný příspěvek k objemu historického poznání českého baletu a jeho mezinárodního rozměru. K útržkovitému povědomí o činnosti Borovanského u nás a k lokálnímu obrazu jeho aktivit v australské baletní historiografii přidává ucelený obraz Borovanského umělecké dráhy ve všech jejích fázích a souvislostech. Poznatky obsažené v ní poslouží k doplnění znalostí o českém baletu, např. ve výuce dějin tance a baletu v českých zemích.

Logická stavba a členění práce:

Struktura práce sleduje chronologický koncept výkladu, kapitoly jsou řazeny podle časového hlediska. Text je rozdělen do dvou hlavních částí, pokrývajících život a činnost Eduarda Borovanského před a po příchodu do Austrálie. V druhé části by bylo možná vhodnější věnovat se hlouběji kulturním poměrům v Austrálii a předřadit podkapitulu Taneční kritika v Austrálii ve 30. letech 20. století pasážím o Borovanského aktivitách.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Práce má odpovídající formální podobu, obsahuje všechny předepsané části a její rozsah je přiměřený. Doplnňuje ji chronologický soupis repertoáru Borovanského souboru. Pro úplnost informací by bylo vhodné uvádět u jednotlivých děl údaje o autorech. Cenné jsou ikonografické přílohy. Název práce, tedy jméno studované osobnosti, je poněkud lakonický, bylo by vhodné nalézt formulaci názvu, která by osobnost i pojetí textu lépe charakterizovala, vystihovala.

Práce s informačními zdroji:

Disertační práce Petry Žikovské využívá rozmanité pramenné zdroje a literaturu. Díky studijnímu pobytu v Austrálii mohla autorka prostudovat významný objem tamních pramenů a realizovat rozhovory s pamětníky. Pro postižení uměleckých aktivit Borovanského intenzivně pracovala s dobovými publicistickými a kritickými texty. Ve spektru odborné literatury využila zásadní texty. Přesto se domnívám, že se nabízely ještě další možné zdroje a z nich vyplývající obsahové obohacení. Bylo by na místě přesněji a uceleně rekapitulovat zmínky a komentáře o Borovanském v dobovém i soudobém českém kontextu. Týká se to např. jeho hesel ve slovnících (nejen českých). Dále např. Emanuel Siblík zmiňuje Borovanského jak v souvislosti s Les Ballets Russes de Monte Carlo, tak se skupinou Anny Pavlovové (*Tanec mimo nás i v nás*. Praha, 1937, s. 186, 195). Vladimír Vašut v monografii o Sašovi Machovovi přináší informace o Borovanského rolích u Nikolské a o jeho kontaktech s Machovem, včetně pozvání do Austrálie (*Saša Machov*. Praha: Panorama, 1984, s. 17, 107, 226, 232). V roce 1932 Borovanský kontaktoval ředitele Neues deutsches Theater v Praze, možná aby se ucházel o místo baletního mistra (Fond NdT, Archív hl. města Prahy).

V okruhu dostupné současné literatury existují studie, které by mohly poskytnout další podněty pro interpretaci významu Borovanského umělecké činnosti, konkrétně jde o následující texty: Crotty, Joel. Ballet and the Australian Way of Life: The Development of a National Dance Repertoire, 1951-61. Acta Musicologica, 2010, [Vol.] 82, [Fasc.] 2 (2010), pp. 305-340 (pasáž o Borovanského baletu Outlaw); Potter, Michelle. "A Strong Personality and a Gift for Leadership": Hélène Kirsova in Australia. Dance Research: The Journal of the Society for Dance Research, Autumn - Winter, 1995, Vol. 13, No. 2 (Autumn - Winter, 1995), pp. 62-76; Potter, Michelle. De Basil in Australia: Publicity and Patronage. Dance Research: The Journal of the Society for Dance Research, Autumn, 1993, Vol. 11, No. 2 (Autumn, 1993), pp. 16-26. V literatuře také postrádám heslo o baletu v Austrálii v Cohen, Selma Jeanne ed. The International Encyclopedia of Dance. New York, London, 1998, Vol. I., kvůli možnosti komentovat, jaký poskytuje pohled na význam Borovanského pro jeho rozvoj.

Významnou součástí výzkumu tvořily rozhovory s pamětníky a australskými odborníky, domnívám se však, že je doktorandka mohla využít více. Za pozoruhodný pramen lze také považovat

korrespondenci Borovanského a Davida Lichina, o které se autorka zmiňuje, pravděpodobně bylo možné ji analyzovat mnohem podrobněji.

Práce je vybavena poznámkovým aparátem a bibliografickými odkazy, v nich se však objevují četné nepřesnosti. V poznámkách jsou odkazy v různém formátu, ať se jedná o články, knihy nebo archiválie. V některých místech je v textu jasné, že jsou informace převzaty z literatury, odkaz však chybí. V soupise pramenů a literatury by měly být noviny a časopisy uvedeny s příslušnými dalšími informacemi, důležité články/recenze by měly v soupisu tvořit vlastní bibliografickou položku. Archiválie (archivní fondy) by také měly být v soupisu konkretizovány, stejně jako jsou některé v kompletní podobě v poznámkách, podobně internetové zdroje.

Z hlediska obsahového a faktografického postrádám v textu nějakou charakteristiku Borovanského fyziognomie (je-li možné ji vytvořit). Dále se domnívám, že by se autorka měla pokusit více postihnout vztah Borovanského k vlasti, důvody, proč téměř zpřetrhal své vazby na svoji rodnou zemi. Bylo by také na místě okomentovat jeho vztahy s dalším Čechem v souboru Les Ballets Russes de Monte Carlo, Ivo Váňou Psotou, a výše zmíněný vztah k Machovovi.

Jazyková a terminologická úroveň:

Jazyková podoba textu je srozumitelná, ale poměrně často stylisticky neobratná, někdy formulačně málo výstižná. Některé komentáře se opakují na více místech. Soudy jsou konstatovány, argumentace není dostatečně rozvedená. Místy se objevují gramatické chyby (čárky v souvětích), překlepy apod. Nejednotně jsou psány názvy, nedůsledně přechýlena ženská příjmení. Často chybí křestní jména. Názvy rolí/postav by měly být důsledně s velkým počátečním písmenem. V Úvodu autorka píše, že v citacích uvádí v textu vlastní překlad a v poznámce originál, což se však děje jen sporadicky. Z hlediska terminologie se objevuje konfušní zacházení s pojmy tanec a balet a charakterní tanec a divertissement.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Disertační práce Petry Žikovské je výsledkem podrobné a důkladné badatelské práce, svědčí o zaujetí tématem, množství energie vložené do shromáždění materiálu i jeho zpracování. Výsledný text poskytuje podrobný a ucelený obraz života a tvorby Eduarda Borovanského, charakterizuje jeho umělecké zkušenosti, postoje a výsledky, představuje ho jako reprezentanta dobového baletu, shrnuje jeho umělecká východiska, vzory i specifika. Hodnoty práce snižují některé akademické nedostatky v zacházení se zdroji, v bibliografických údajích, ve stylistice a dalších jazykových parametrech. V hodnotících soudech a charakteristikách někdy sympatie přehlušují hlas objektivního badatele a vyznívají tak trochu nadneseně. Zásadní přínos práce to však nepopírá.

Otázky a náměty k diskuzi při obhajobě:

1. Bylo by možné vytvořit fyzický popis Eduarda Borovanského?
2. Navrhněte, jak byste mohla rozvést název práce tak, aby vystihoval osobnost Borovanského a jeho význam.
3. Existují nějaké indicie k vysvětlení vztahu Borovanského a Ivo Váni Psoty?

Doporučení práce k obhajobě:

Datum vypracování posudku:

Práci doporučuji k obhajobě

29. 8. 2023

prof. Mgr. Dorota Gremlíková,
Ph.D.

Jméno oponenta práce

.....

(datum a podpis)